

PATVIRTINTA
Jonavos Justino Vareikio
progimnazijos direktoriaus
2023 m. spalio 19 d.
įsakymu Nr. V-208

SMURTO IR PATYČIŲ PREVENCIJOS IR INTERVENCIJOS VYKDYMO PROGIMNAZIJOJE TVARKOS APRAŠAS

I SKYRIUS

BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Jonavos Justino Vareikio progimnazijos (toliau–Mokykla) smurto prevencijos ir intervencijos vykdymo mokykloje tvarka (toliau–Tvarka) parengta vadovaujantis smurto ir patyčių prevencijos įgyvendinimo rekomendacijomis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2017 m. kovo 22 d. įsakymu Nr. V-190 „Dėl smurto prevencijos įgyvendinimo mokyklose rekomendacijų patvirtinimo“, Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu, Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymu, Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymu, Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2020 m. balandžio 21 d. Nr. V-582 įsakymu „Dėl rekomendacijų mokykloms dėl smurto artimoje aplinkoje atpažinimo ir veiksmų, įtariant galimą smurtą artimoje aplinkoje patvirtinimo“ (toliau – Rekomendacijos mokykloms dėl smurto artimoje aplinkoje atpažinimo ir veiksmų), progimnazijos nuostatais, Darbo tvarkos taisyklėmis, darbuotojų pareigybių aprašymais, OPKUS (OLWEUS programos kokybės užtikrinimo sistema) ir kitais teisės aktais, reglamentuojančiais smurto ir patyčių prevenciją.

2. Tvarkos aprašo tikslas – siekiant ugdyti pozityvų mokinių elgesį ir sukurti draugišką ir saugią atmosferą, nustatyti, kokie turi būti daromi veiksmai individualiu klasės, progimnazijos, šeimos lygmeniu, siekiant užkirsti kelią smurtui ir patyčioms.

3. Prevencija Tvaroje suprantama kaip priemonės ir būdai, kuriais siekiama užkirsti kelią socialinės rizikos veiksniams atsirasti arba jų įtakai sumažinti, stiprinti apsauginius veiksnius. Prevencija yra nuolatinis, cikliškas (ne baigtinis) procesas, apimantis esamų arba potencialiai galimų problemų identifikavimą, tinkamų priemonių joms spręsti parinkimą ir vykdymą, poveikio į(si)vertinimą ir tolesnių veiksmų planavimą.

4. Prevencijos tikslas – sukurti saugią, mokinio asmenybės augimui, brandai ir ugdymuisi palankią aplinką mokykloje, kurioje mokiniai jaučiasi gerbiami, priimti, saugūs, jų nuomonė ir siūlymai yra išklausomi ir vertinami. Psichologinė mokinių savijauta ir saugumas mokykloje susijęs su emocine mokinių, mokyklos darbuotojų, tėvų (toliau – mokyklos bendruomenės nariai) gerove, jų tarpusavio santykiais.

5. Prevencijos priemonės, nukreiptos į visus mokyklos mokinius, padeda išvengti problemų (pvz., patyčių ar kitokio smurto) atsiradimo ir mažinti egzistuojančių problemų mastą. Tiems mokiniams, kuriems visai mokyklai taikomos prevencijos priemonės yra nepaveikios ir jų nepakanka, taikomos papildomos prevencijos priemonės ar (ir) programos, teikiama švietimo pagalba.

6. Intervencija Tvaroje suprantama kaip mokyklos vadovo, pavaduotojų, mokytojų, švietimo pagalbos specialistų ir kitų mokyklos darbuotojų (toliau – mokyklos darbuotojai) koordinuoti veiksmai, nukreipti į smurto ir patyčių stabdymą, taip pat – švietimo pagalbos priemonių visuma.

7. Saugios aplinkos mokykloje kūrimas apima glaudžiai tarpusavyje susijusius, integraliai veikiančius komponentus: mokyklos veiklą ir valdymą, socialinių ir emocinių kompetencijų ugdymą, pozityvaus mokyklos mikroklimate kūrimą, mokinių pozityvių vertybių formavimą ir tėvų (globėjų, rūpintojų) (toliau – tėvai) įtraukimą / įsitraukimą.

8. Tvarkos aprašas remiasi šiais principais:

8.1. visi progimnazijos darbuotojai privalo reaguoti į smurtą ir patyčias nepriklausomai nuo jų turinio ir formos;

8.2. kiekvienas progimnazijos bendruomenės narys turi gebėti tinkamai reaguoti smurto ar patyčių situacijoje.

9. Tvarkos apraše vartojamos sąvokos:

9.1. smurtas – tai fizinės ar emocinės kančios, sužalojimas, panaudojant jėgą, turint tikslą ką nors fiziškai ar psichologiškai paveikti;

9.2. fizinis smurtas – suvokiamas kaip prievarta prieš asmenį: stumdymas, mušimas, sužeidimas, nužudymas;

9.3. psichologinis, emocinis smurtas – tai dažniausiai su fizine prievarta susiję įžeidžiantys žodžiai, pastabos, grasinimai, draudimai, gąsdinimai, kuriais yra siekiama asmenį įskaudinti, įbauginti, priversti suvokti priklausomybę nuo skriaudėjo;

9.4. psichologinis smurtas – pasireiškiantis grasinimu žodžiu (grasinimas sumušti, sužaloti, nužudyti) ar veiksmais (tai atitinkamos situacijos sudarymas ar gestai, kuomet ketinimai aiškūs be žodžių);

9.5. seksualinis smurtas – tai vaikų ir paauglių įtraukimas į seksualinę veiklą, kuriai jie nėra pakankamai subrendę, kurią nepilnai suvokia, į kurią nesugeba tinkamai reaguoti ir kuria tvirkintojas siekia patenkinti savo seksualinius poreikius ar gauti su šia sritimi susijusį pelną.

9.6. nepriežiūra – visos fizinės ir/ar emocinio blogo elgimosi, seksualinės prievartos, apleistumo ar aplaidžios priežiūros, komercinio ar kitokio pobūdžio išnaudojimo formos, sukeliančios faktinę ar potencialią žalą vaiko sveikatai, išlikimui, vystymuisi ar orumui.

9.7. patyčios – tai psichologinę ar fizinę jėgos persvarą turinčio asmens ar asmenų grupės tyčiniai, pasikartojantys veiksmai, siekiant pažeminti, įžeisti, įskaudinti ar kitaip sukelti psichologinę ar fizinę žalą kitam asmeniui;

9.8. Patyčios gali būti tiesioginės (atvirai puolant ar užgauliojant) ir/ar netiesioginės (skaudinant be tiesioginės agresijos);

9.9. žodinės patyčios – pravardžiavimas, grasinimas, ujjimas, užgauliojimas, užkabinėjimas, erzinimas ir kt.;

9.10. fizinės patyčios – mušimas, spardymas, spaudimas, dusinimas, turtinė žala ir kt.;

9.11. socialinės patyčios – socialinė izoliacija arba tyčinė atskirtis, apkalbos ir kt.;

9.12. elektroninės patyčios – skaudinančių ir gąsdinančių asmeninių tekstinių žinučių ir/ar paveikslėlių siuntinėjimas, viešų gandų skleidimas, asmeninių duomenų skelbimas, tapatybės pasisavinimas ir kt.;

9.13. smurtą ir patyčias patiriantis asmuo – asmuo, su kuriuo smurtaujama ir iš kurio tyčiojamasi;

9.14. smurtautojas/skriaudėjas – asmuo, inicijuojantis smurtą bei patyčias ir/ar prisidedantis prie jų;

9.15. smurto ir patyčių stebėtojas – asmuo bei patyčias matantis ar žinantis apie tai;

9.16. smurto ir patyčių prevencija – veikla, skirta smurto ir patyčių rizikai mažinti, imantis mokyklos bendruomenės narių (mokinių, administracijos atstovų, pedagogų, švietimo pagalbos specialistų, kitų darbuotojų, tėvų/globėjų, rūpintojų) švietimo, informavimo ir kitų priemonių;

9.17. smurto ir patyčių intervencija – visuma priemonių, taikomų visiems smurto ir patyčių dalyviams (patiriantiems, smurtaujantiems, stebėtojams), esant poreikiui įtraukiant jų tėvus/globėjus, rūpintojus;

9.18. smurto ir patyčių prevencijos bei intervencijos stebėseną – smurto ir patyčių situacijos mokykloje stebėjimas, renkant, analizuojant faktus ir informaciją, svarbią šio reiškinio geresniam pažinimui bei valdymui, reiškinio tolimesnės raidos ir galimo poveikio prognozavimui.

9.19. artima aplinka – aplinka, kurią sudaro asmenys, siejami arba praeityje sieti santuokiniais, partnerystės, svainystės, giminytės ar kitais artimais ryšiais, taip pat asmenys, kartu gyvenantys ir tvarkantys bendrą ūkį.

9.20. smurtą artimoje aplinkoje patyręs asmuo – asmuo, prieš kurį panaudotas smurtas artimoje aplinkoje, taip pat vaikas, tapęs smurto artimoje aplinkoje liudininku, ir (ar) vaikas, gyvenantis artimoje aplinkoje, kurioje buvo smurtauta.

9.21. smurtas artimoje aplinkoje – artimoje aplinkoje veikimu ar neveikimu asmeniui daromas tyčinis fizinis, psichinis, seksualinis, ekonominis ar kitas poveikis, dėl kurio asmuo patiria fizinę, turtinę ir (ar) neturtinę žalą.

9.22. smurto artimoje aplinkoje pavojų keliantis asmuo – asmuo, keliantis pagrįstą įtarimą, kad gali panaudoti smurtą artimoje aplinkoje.

9.23. smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriantis asmuo – asmuo, prieš kurį, pagrįstai įtariama, gali būti panaudotas smurtas artimoje aplinkoje.

9.24. specializuotos kompleksinės pagalbos centras (toliau – SKPC) – Lietuvos Respublikoje ar kitoje Europos Sąjungos valstybėje narėje arba kitoje Europos ekonominės erdvės valstybėje įsisteigęs viešasis juridinis asmuo ar jo padalinys, kuriam įstatymo nustatyta tvarka suteikta teisė teikti specializuotą kompleksinę pagalbą smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriantiems asmenims ar smurtą artimoje aplinkoje patyrusiems asmenims.

9.25. Rekomendacijose vartojamos sąvokos suprantamos taip, kaip jos apibrėžtos Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme, Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatyme.

II SKYRIUS

SMURTO IR PATYČIŲ PREVENCIJA

10. Smurto prevencija ir intervencija yra svarbi mokyklos veiklos dalis, kurios planavimu, organizavimu ir stebėseną rūpinasi mokyklos vadovas, vaiko gerovės komisijos nariai, klasių vadovai, o ją vykdo visi mokyklos bendruomenės nariai.

11. Mokyklos vadovas vadovauja Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro patvirtintų smurto prevencijos įgyvendinimo mokyklose rekomendacijų įgyvendinimui, yra atsakingas už mokyklos tvarkos aprašo parengimą, pristatymą mokyklos bendruomenei ir stebėsenos vykdymą.

12. Klasės vadovai reguliariai analizuoja turimus pranešimus apie smurtą – patyčias, informuoja vaiko gerovės komisijos narius apie prevencijos, intervencijos priemonių rezultatus klaseje, teikia kitą svarbią informaciją.

13. Mokykloje vykdoma prevencijos ir intervencijos priemonė – Olweus patyčių prevencijos programos kokybės užtikrinimo sistema (toliau OPKUS), siekiant identifikuoti ir spręsti problemas, mažinti su jomis susijusius rizikos veiksnius ir didinti apsauginių veiksnių įtaką.

III SKYRIUS

SMURTO IR PATYČIŲ INTERVENCIJA

14. Visais įtariamų ir realių patyčių atvejais kiekvienas mokyklos administracijos atstovas, pedagogas, švietimo pagalbos specialistas ar kitas progimnazijos darbuotojas reaguodamas:

14.1. įsikiša įtarus ir/ar pastebėjus patyčias ir/ar smurto atvejį – nutraukia bet kokius tokį įtarimą keliančius veiksmus;

14.2. primena vaikui, kuris tyčiojasi, mokyklos nuostatas ir/ar elgesio taisykles smurto ir patyčių atžvilgiu;

14.3. jei vaikui reikia pagalbos, kreipiasi į pagalbą galinčius suteikti asmenis (tėvus (globėjus, rūpintojus ar mokyklos darbuotojus) ar institucijas (pvz., policija, greitoji pagalba);

14.4. informuoja klasės vadovą ar mokykloje budintį vadovą apie įtariamas ir/ar įvykusias patyčias ir įvykį fiksuoja Patyčių registracijos žurnale ir užpildo Olweus patyčių atvejų sprendimo procedūros protokolą (priedas 1);

15. Klasės vadovas ir/ar budintis vadovas gavęs informaciją apie įtariamas ir/ar įvykusias patyčias:

15.1. išsiaiškina situaciją, nustato, ar tai patyčių arba smurto atvejis;

15.2. organizuoja individualius pokalbius su patyčių dalyviais, esant poreikiui informuoja tėvus (globėjus, rūpintojus), ir/ar kviečia juos dalyvauti pokalbiuose;

15.3. vykdo tolesnę patyčių situacijos stebėseną, esant poreikiui bendradarbiauja su kitais švietimo pagalbos mokiniui specialistais ir/ar mokyklos administracija.

15.4. visais atvejais reaguojant į patyčias remiamasi Olweus „Drausminimo kopėtelėmis“ (priedas 2).

16. Socialinis pedagogas:

16.1. nesibaigus patyčių situacijai, imasi spręsti patyčių atvejį.

16.2. esant poreikiui, inicijuoja susitikimus su vaiko tėvais (globėjais rūpintojais), o prireikus ir inicijuoja Vaiko gerovės komisijos posėdį.

17. Vaiko gerovės komisija, įvertinusi turimą informaciją:

17.1. numato veiksmų planą (gali būti individualūs pokalbiai su skriaudėju, skriaudžiamuoju, stebėtojais, jų tėvais, klase, kitos priemonės), esant poreikiui jį koreguoja;

17.2. vykdo plane numatytas veiklas, stebi, analizuoja, organizuoja pakartotinius susirinkimus situacijos įvertinimui.

18. Vaikui pasityčiojus iš administracijos atstovo, pedagogo, švietimo pagalbos specialisto ar kito darbuotojo, asmuo pastebėjęs ir/ar įtaręs patyčias turėtų informuoti mokyklos vadovą, kuris priima sprendimą dėl poveikio priemonių taikymo.

19. Administracijos atstovui, pedagogui, švietimo pagalbos specialistui ar kitam mokyklos darbuotojui pasityčiojus iš vaiko, asmuo pastebėjęs ir/ar įtaręs patyčias turėtų informuoti mokyklos vadovą, kuris imasi progimnazijos dokumentuose numatytų veiksmų.

20. Mokyklos vadovas, sužinojęs apie mokyklos darbuotojo patiriamas patyčias arba mokyklos darbuotojo tyčiojimąsi, privalo nedelsiant (ne vėliau kaip per vieną darbo dieną) imtis priemonių, numatytų progimnazijos vidaus dokumentuose.

21. Nukentėjusiems, patyčių dalyviams ir kitiems susijusiems asmenims pagal individualius poreikius mokykloje gali būti teikiama švietimo pagalbos specialistų ar pedagogų pagalba nedelsiant, bet ne vėliau kaip per 5 darbo dienas. Atvejais, kai yra priežastys, dėl kurių negali būti teikiama švietimo ar kita pagalba, ar netikslinga ją teikti progimnazijoje, vaiko gerovės komisija ar administracijos atstovas gali rekomenduoti kreiptis pagalbos į kitą įstaigą.

IV SKYRIUS DĖL SMURTO ARTIMOJE APLINKOJE

22. Mokyklos darbuotojų veiksmai sužinojus arba kilus įtarimui dėl vaiko galimai patirto smurto artimoje aplinkoje:

22.1. Bet kuris mokyklos darbuotojas sužinojęs arba įtariantis, kad vaikas galimai patyrė smurtą artimoje aplinkoje, nedelsdamas apie tai praneša mokyklos vadovui arba socialiniam pedagogui.

22.2. Nesant galimybei pranešti mokyklos vadovui ar socialiniam pedagogui, mokyklos darbuotojas, įtariantis, kad vaikas galimai patyrė smurtą artimoje aplinkoje, tiesiogiai praneša Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos teritoriniam skyriui (Jonavos rajono savivaldybės administracijos Vaiko teisių apsaugos skyriui), SKPC ir (ar) policijai.

22.3. Mokyklos vadovas ir/ar socialinis pedagogas, įtariantis, kad vaikas galimai patyrė smurtą artimoje aplinkoje, tačiau dar negalintis užtikrintai to teigti, konsultuojasi su mokyklos Vaiko gerovės komisija (toliau – VGK); nesant galimybių mokykloje — konsultuojasi su savivaldybės švietimo pagalbos ar pedagoginės psichologinės tarnybos specialistais ir/arba Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos teritoriniu skyriumi (Jonavos rajono savivaldybės administracijos Vaiko teisių apsaugos skyriumi).

22.4. Mokyklos vadovas ir/ar socialinis pedagogas gali inicijuoti pokalbį su vaiku, galimai patyrusiu smurtą artimoje aplinkoje. Pokalbio su vaiku, galimai patyrusiu smurtą artimoje aplinkoje, metu remtis Rekomendacijomis mokykloms dėl smurto artimoje aplinkoje atpažinimo ir veiksmų (priedas 3).

22.5. mokyklos vadovas ar socialinis pedagogas, sužinojęs iš mokyklos darbuotojo apie vaiką, galimai patyrusį smurtą artimoje aplinkoje, nedelsdamas praneša Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos teritoriniam skyriui (Jonavos rajono savivaldybės administracijos Vaiko teisių apsaugos skyriui), SKPC ir (ar) policijai.

22.6. Informuojant SKPC apie smurtą artimoje aplinkoje patyrusį ar pavojų patiriantį asmenį:

22.6.1. jei asmuo pilnametis pateikiami būtiniausi kontaktiniai šio asmens duomenys (vardas, pavardė, telefono ryšio numeris, elektroninio pašto adresas).

22.6.2. jei asmuo nepilnametis pateikiami nepilnamečio atstovo pagal įstatymą ir jo asmens duomenys (atstovo pagal įstatymą vardas, pavardė, telefono ryšio numeris, elektroninio pašto adresas, nepilnamečio vardas, pavardė).

22.7. Smurto artimoje aplinkoje pavojų patiriantis asmuo ar smurtą patyręs asmuo informuojamas, kad su juo susisieks SKPC ir, jam sutikus, suteiks pagalbą. Šiam asmeniui arba jo atstovui pagal įstatymą (jei asmuo nepilnametis) pateikiami SKPC ir emocinės pagalbos tarnybos telefono ryšio numeriai, elektroninio pašto adresai.

V. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

23. Visi dokumentai, esantys vaiko asmens byloje, ir duomenys, susiję su vaiku ir jo asmeniniu gyvenimu yra konfidencialūs ir naudojami tik tiek, kiek tai būtina atsakingiems fiziniams ar juridiniams asmenims atlikti pavestas funkcijas, užtikrinti vaiko teises ir teisėtus interesus.

Patyčių atvejų sprendimo procedūros protokolas P1

Data: _____ Laikas: _____

Mokiniai, kurie dalyvavo:

Vardas: _____ Klasė: _____

Mokinio vaidmuo situacijoje: _____

Vardas: _____ Klasė: _____

Mokinio vaidmuo situacijoje: _____

Vardas: _____ Klasė: _____

Mokinio vaidmuo situacijoje: _____

Vardas: _____ Klasė: _____

Mokinio vaidmuo situacijoje: _____

Patyčių pobūdis (pažymėkite visus patyčių tipus, kurie tinka šiai situacijai):

Kibernetinės patyčios

Pravardžiavimas, užgauliojimas, erzinimas

Pravardžiavimas, užgaulūs komentarai, susiję su rase, tautybe arba odos spalva

Pravardžiavimas, užgaulūs komentarai arba ženklai ir gestai su seksualine potekste

Fizinės patyčios

Gandų skleidimas

Socialinis izoliavimas / atstūmimas

Daiktų, kurie priklauso kitam mokiniui, atėmimas

Grasinimai / mėginimas įbauginti

Kita: _____

Situacijos aprašymas:

Incidento vieta: _____ Apie incidentą pranešė: _____

Kokių veiksmų imtasi:

DRAUSMINIMO (NUOBAUDŲ) KOPĖTĖLĖS

1. ĮSPĖJIMAS ŽODŽIU: mokinys dėl netinkamo elgesio gali būti įspėjamas žodžiu.

Netinkamą elgesį pastebėjęs mokyklos darbuotojas žodžiu įspėja mokinį dėl jo elgesio.

2. ĮSPĖJIMAS ŽODŽIU, PATYČIŲ ATVEJĮ FIKSUOJANT PATYČIŲ ATVEJŲ REGISTRACIJOS ŽURNALE. Pastebėjęs patyčių atvejį, darbuotojas fiksuoja jį Olweus patyčių registracijos žurnale. Jei reikia, vyksta pokalbis tarp netinkamą elgesį pastebėjusio darbuotojo, auklėtojo ir mokinio. (mokiniui gali būti taikomos mokyklos vidaus darbo taisyklėse numatytų drausminimo priemonių 55.1 punkte paminėtos atoveiksmio priemonės).

3. ĮSPĖJIMAS ŽODŽIU, PATYČIŲ ATVEJĮ FIKSUOJANT PATYČIŲ ATVEJŲ REGISTRACIJOS ŽURNALE IR INFORMUOJANT TĖVUS. Kai patyčių atvejis Olweus patyčių registracijos žurnale fiksuojamas trečią kartą, vyksta pokalbis tarp darbuotojo, auklėtojo, mokinio, auklėtojui informuojant tėvus (telefonu, TAMO žinute) arba (kai auklėtojas mano būtina, kviečiant tėvus pokalbiui), (mokiniui gali būti taikomos mokyklos vidaus darbo taisyklėse numatytų drausminimo priemonių 113 punkte paminėtos atoveiksmio priemonės).

4. RAŠTIŠKAS ĮSPĖJIMAS, INFORMUOJANT TĖVUS: tėvai iškviečiami pokalbiui su klasės auklėtoju ir/ arba dalyko mokytojais.

5. SVARSTYMAS V GK POSĖDYJE, iškviečiant tėvus/globėjus, rekomenduojama skirti nuobaudas direktoriaus įsakymu, grįžtamoji kontrolė.

6. SVARSTYMAS MOKYTOJŲ TARYBOJE, iškviečiant tėvus/globėjus, rekomenduojama skirti nuobaudas (papeikimą arba griežtą papeikimą) direktoriaus įsakymu.

7. SVARSTYMAS MOKYKLOS TARYBOJE, iškviečiant tėvus/globėjus, rekomenduojama nutraukti mokymosi sutartį, pasiūlant keisti ugdymo įstaigą.

MOKYKLOS DARBUOTOJO POKALBIO SU VAIKU, GALIMAI PATYRUSIU SMURTĄ ARTIMOJE APLINKOJE, YPATUMAI

Mokyklos darbuotojas, įtaręs ar pastebėjęs galimo smurto prieš vaiką požymius vaiko kūne, elgesyje, emocijose ar vaiko atstovų pagal įstatymą bendravime su vaiku, turėtų susirūpinti ir pasidomėti, kas jam nutiko. Kalbėdamas su vaiku mokyklos darbuotojas turėtų atkreipti dėmesį į kai kurias pokalbio ypatybes:

- ✓ sudaryti kiek įmanoma saugesnes ir patogesnes pokalbiui sąlygas (pvz., vienam klasėje), kad vaiko nerimas sumažėtų;

- ✓ atsisėsti šalia vaiko arba jam patogiu atstumu viename akių lygyje (nerekomenduojama sėdėti už stalo vienas priešais kitą);

- ✓ klausti vaiko, kas jam nutiko, užduodant atvirus klausimus (pvz., „Šiandien pastebėjau mėlynės ant tavo rankos riešo. Kas tau atsitiko?“ Neklausti: „Ar čia tam tikras asmuo tau mėlynės padarė?“);

- ✓ ramiai išklausti vaiką, nepertraukinėti, leisti pasakyti, kiek vaikas nori / gali; neprarasti savitvardos: matydamas, kad suaugusysis, kuriam vaikas atsiskleidė, išsigando, supyko ar pasibaisėjo, gali išgąsdinti vaiką, jis gali daugiau nebesakoti arba atsiimti savo žodžius;

- ✓ tikėti vaikui: jei vaikas prabilo apie smurtą, jis parodė pasitikėjimą suaugusiuoju. Jei vaikas išgirs abejonę, ar jis sako tiesą, daugiau gali nieko nebesakyti, ir smurtas gali tęstis toliau;

- ✓ nuraminti vaiką, palaikyti jį: vaikui atskleisti smurtą veikiausiai reikėjo sukaupti daug drąsos. Svarbu jam perteikti žinią, kad jis gerai pasielgė kreipdamasis pagalbos (pvz., „gerai, kad tu man pasakei apie tai“, „man gaila, kad tau taip atsitiko“);

- ✓ nekaltinti, nesmerkti, nekritikuoti vaiko: svarbu yra vaikui perduoti vienareikšmišką žinią, kad jis nėra kaltas dėl patirto smurto, už tai yra atsakingas suaugęs žmogus, kuris elgėsi neleistinai;

- ✓ skatinti vaiką pasidalinti savo išgyvenimais, jausmais: tikėtina, kad vaikas patiria daug įvairių jausmų ir išgyvenimų: baimę būti kaltinamam, baimę dėl smurtautojo keršto, gėdą, kaltę ir kita, kurie jį slegia;

- ✓ klausiant, kalbant vartoti suprantamus vaikui žodžius, sąvokas, atitinkančias vaiko amžių, pažintinius gebėjimus ir supratimą, specialiuosiuos ugdymosi poreikius;

- ✓ suprasti, kad vaikas gali būti emociškai prisirišęs prie smurtavusio prieš jį asmens (pvz., jei vaiką seksualiai tvirkino tam tikras asmuo, vaikas gali išgyventi labai prieštarigus jausmus – meilę smurtautojui ir neapykantą jam už padarytą skriaudą), vengti jį kaltinančių, vertinančių ar nukreipiančių klausimų, teiginių;

- ✓ patvirtinti vaikui, kad jis gerai padarė pasisakęs apie patiriamą smurtą;

- ✓ pokalbio metu patikinti vaiką, kad smurtas prieš jį – ne jo kaltė, o smurtavusiojo atsakomybė;

- ✓ klausytis vaiko ir sąžiningai atsakyti į jam kylančius klausimus: vaiką gali kankinti nežinia dėl ateities, smurto atskleidimo pasekmių. Svarbu patikinti vaiką, kad bus stengiamasi užtikrinti jo saugumą, tačiau nežadėti to, ko nėra galimybės išpildyti (pvz., nereiktų vaikui sakyti „Tavo mama nenusimins“);

- ✓ paaiškinti vaikui (atsižvelgiant į vaiko amžių ir supratimą), kas vyks po to, kai jis pasisakė, kokių veiksmų ims mokyklos darbuotojas vaikui apsaugoti;

- ✓ būti prieinamam vaikui, nepalikti jo vieno su savo problema, mintimis ir jausmais.

Rekomenduojama vaiko papasakotas smurtinės situacijos detales užrašyti kaip įmanoma tiksliau, cituojant vaiko kalbą: kada prasidėjo smurtas, kas tai darė, kas apie tai žino / žinojo, kam vaikas yra dar pasakojęs ar (ir) kodėl nepasakojo, kokie, vaiko supratimu, buvo smurtautojo motyvai, kaip vaikas jautėsi po smurtinio įvykio. Mokyklos darbuotojas turėtų įvertinti, kiek vaiko pasakojimas galimai realistiškas, ar vaiko nurodomos aplinkybės, faktai atitinka sužalojimų turinį, sunkumą (pvz., ant vaiko rankos matoma suaugusio asmens plaštakos dydžio mėlynė, o vaikas sako, kad jam per ranką sudavė penkiametis brolis). Svarstyti apie vaiko patiriamą smurtą galima, kai vaiko sužalojimai yra neįprasti, jo pasakojimas atrodo neįtikinamas. Svarbu prisiminti, kad smurtą patyrę vaikai dažnai neprisipažįsta, kas ir kaip prieš juos smurtavo, dėl įvairių priežasčių: galvoja (ar yra įtikinti), kad yra

patys kalti dėl tokio elgesio su jais; nori būti ištikimi savo smurtautojui; bijo smurto atskleidimo pasekmių ar pan.

Kalbantis su vaiku neleistina:

- ✓ žadėti tai, ko nebus galimybės ištesėti, pvz., „tau daugiau nieko blogo neatsitiks“;
- ✓ versti vaiką detaliam pasakoti apie patirtą smurtą. Svarbu leisti jam kalbėti tiek, kiek jam norisi;
- ✓ vertinti ir klausinėti vaiką apie jo jausmus smurtautojui;
- ✓ klausiti vaiko, kodėl jis anksčiau nepasakė / nesipriešino smurtui; tai vaikui gali sustiprinti kaltės jausmą; jei yra žinoma, kas yra smurtautojas, leisti jam susitikti su vaiku; šiuos klausimus turi spręsti policija ir (ar) Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos teritoriniai skyriai;
- ✓ leisti vaikui atsiskleisti prie kitų vaikų. Reikia saugoti ir gerbti jo privatumą, neatskleisti ir neaptarinėti informacijos su įvykiu nesusijusiems asmenims.

SVARBU: mokyklos darbuotojo įtarimai dėl vaiko galimai patiriamo smurto nėra įrodymai. Įrodymų rinkimas – teisėsaugos specialistų kompetencija.

Skubia vaiko apsauga būtina pasirūpinti, kai:

- ✓ kyla akivaizdus pavojus vaiko fizinei, psichinei sveikatai;
 - ✓ nėra maisto, vaikas badauja;
 - ✓ nesaugu dėl higienos stokos (pvz.: tikimybė infekcijoms, nes nėra geriamo vandens ir pan.);
 - ✓ dėl psichikos sveikatos sutrikimų paūmėjimų vaiko atstovai pagal įstatymą nėra pajėgūs pasirūpinti vaiko fiziniais, psichologiniais, socialiniais poreikiais;
 - ✓ yra tikimybė, kad vaiko atstovai pagal įstatymą, vartojantys psichoaktyvias medžiagas (alkoholį, narkotikus) ir apsvaigę nuo jų, artimiausiu metu nesiliaus to daryti.
-